

TAXONOMIE EU JE TADY (A MY O TOM JEŠTĚ MOC NEVÍME)

JAN DUŠEK

KDYŽ JSEM POPRVÉ USLYŠEL TERMÍN „TAXONOMIE EU“ V SOUVISLOSTI S OCHRANOU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, BYL JSEM COBY BIOLOG ZMATENÝ. TO EU POTŘEBUJE DĚLAT POŘÁDEK V KLASIFIKACI ORGANISMŮ? NEBO KLASIFIKACI ČEHO? TRVALO MI DLOUHÉ TÝDNY, NEŽ JSEM ZAČAL CHÁPAT, V ČEM TATO TAXONOMIE POMÁHÁ UDĚLAT POŘÁDEK. A ŽE PRO OCHRANU PŘÍRODY JDE O VELMI VÝZNAMNÝ KROK.

Mgr. JAN DUŠEK
Ředitel Integra Consulting, pracuje v DHP Conservation, spolupracuje s řadou nevládních, veřejných i soukromých organizací. Zabývá se zejména propojováním ochrany přírody s dalšími obory. Stál u zrodu FOP a je v něm aktivní po celou dobu jeho činnosti.

Taxonomie EU stručně řečeno klasifikuje různorodé ekonomické aktivity, technologie a zdroje podle jejich vlivu na životní prostředí se zvláštním důrazem na otázku ochrany klimatu. I významní investoři totiž v řadě environmentálních cílů EU tápou podobně jako běžná veřejnost a pohříchu i státní instituce. Proto je předkládán nástroj, který jim pomůže určit, jak jsou na tom jednotlivé projekty z pohledu environmentální udržitelnosti. Taxonomie bude významná i pro finanční sektor, protože banky budou povinny referovat, zda jimi podporované projekty a nabízené produkty jsou také v souladu s environmentálními cíli EU, což dále pomůže jejich klientům v rozhodování o investicích. Taxonomie tedy přináší společná jasná pravidla pro podniky, investory i veřejnost. Zelená taxonomie, jak se jí také přezdívá, by měla urychlit přechod na investice do technologií a zdrojů, které ve výsledku pomohou ke klimatické neutralitě, pro jejíž dosažení je stanoven termín roku 2050. Řešeny jsou ekonomické sektory, které jsou zodpovědné za 80 % emisí v Evropě. Mezi 13 dotčených sektorů se řadí energetika, doprava, stavebnictví, ale také například lesnictví.

ENVIRONMENTÁLNÍ CÍLE

Pro konkrétní hospodářské činnosti jsou připravována kritéria udržitelnosti. Všechny činnosti by měly přispívat k dosažení alespoň jednoho z environmentálních cílů, přičemž zároveň nesmí dosahování ani jednoho z těchto cílů významně poškozovat.

Druhý princip je v originále nazýván 'Do not significant harm' a má také svou zkratku, se kterou se budete setkávat – DNSH. Tyto povinnosti vycházejí z nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/852 z roku 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic, které doplnilo nařízení Komise 2021/895 a sdělení Komise 2021/C 373/01. Jak mají činnosti tedy přispívat k naplňování cílů a o jaké cíle se jedná? Omluvte, prosím, těžkopádný jazyk právních předpisů.

I. Zmírňování změny klimatu.

Činnost významně přispívá ke stabilizaci koncentrací skleníkových plynů v atmosféře na úrovni, která v souladu s dlouhodobým teplotním cílem Pařížské dohody a současně nevede ke značným emisím skleníkových plynů.

Při vyhodnocování bude potřeba zohlednit přímé a nepřímé emise a různé skleníkové plyny.

II. Přizpůsobování se změně klimatu.

Činnost zahrnuje adaptační řešení, která významně snižují riziko nepříznivého dopadu stávajícího a očekávaného budoucího klimatu na tuto hospodářskou činnost, nebo poskytuje adaptační řešení, která významně přispívají k zabránění rizika nepříznivého dopadu stávajícího a očekávaného budoucího klimatu na osoby, přírodu či aktiva. Činnost nevede k nárůstu nepříznivého dopadu stávajícího a očekávaného budoucího klimatu na tuto činnost samotnou nebo na osoby, přírodu nebo aktiva.

Vždy bude nutný screening s cílem určit případná fyzická rizika spojená s klimatem, a pokud je činnost ohrožena, tak také posouzení klimatických rizik a zranitelností.

III. Udržitelné využívání a ochrana vodních zdrojů.

Činnost významně přispívá k dosažení dobrého stavu vodních útvarů, včetně povrchových a podzemních vodních útvarů, nebo k zabránění zhoršování jejich stavu, jestliže již v dobrém stavu jsou. Současně činnost poškozuje dobrý stav nebo dobrý ekologický potenciál vodních útvarů, včetně povrchových a podzemních vod.

Bude nutná identifikace a řešení rizik zhoršování stavu životního prostředí související se zachováním jakosti vody a předcházením nedostatku vody v souladu s požadavky rámcové směrnice o vodě a příslušných plánech povodí.

IV. Přechod na oběhové hospodářství.

Činnost významně přispívá k přechodu na oběhové hospodářství, včetně předcházení vzniku odpadů, jejich opětovného využití a recyklace. Nepovede k významné ne-hospodárnosti v používání materiálů nebo v přímém nebo nepřímém využívání přírodních zdrojů v jedné nebo více fázích životního cyklu výrobků, nebo k významnému zvýšení vzniku, spalování nebo odstraňování odpadu, s výjimkou spalování nerecyklovatelného nebezpečného odpadu, ani nemůže dlouhodobým odstraňováním odpadu způsobit významné a dlouhodobé škody na životním prostředí.

Bude tedy podporováno využití zařízení a součástí s vysokou trvanlivostí a recyklovatelností, které lze snadno demontovat a renovovat, a pokud možno se taková zařízení a součásti používají.

V. Prevence a omezování znečištění.

Činnost významně přispívá k ochraně životního prostředí před znečištěním. Činnost nevede k významnému zvýšení emisí znečišťujících látek do ovzduší, vody nebo krajiny ve srovnání se situací před zahájením této činnosti.

Emise do ovzduší a vody mohou být tedy maximálně na úrovni nejlepší dostupné techniky (Best Available Techniques - BAT).

VI. Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémů.

Činnost významně přispívá k ochraně, za-

chování a obnově biologické rozmanitosti nebo k dosažení dobrého stavu ekosystémů nebo k ochraně ekosystémů, které již jsou v dobrém stavu. Činnost ve významné míře nepoškozuje dobrý stav a odolnost ekosystémů ani stav stanovišť a druhů, včetně stanovišť a druhů v zájmu EU, z hlediska jejich ochrany.

Ano, ti z vás, kdo dočetli až k poslednímu cíli už začínají mít jasno, že to všechno nakonec souvisí také s ochranou přírody. Moderní ochrana životního prostředí s biodiverzitou silně počítá, není důvod se cítit vedle klíčových klimatických témat upozaděni. Konečně se k nim naopak můžeme přiblížit a narušit tak nedůvěru, kterou k nim řada z nás chová.

Taxonomie bude podniky tlačit do realizace kompenzačních a zmírňujících opatření z pohledu ochrany přírody. U záměrů a provozů umístěných v oblastech citlivých z hlediska biodiverzity nebo v jejich blízkosti (včetně lokalit Natura 2000, území světového přírodního dědictví UNESCO a dalších míst významných pro biodiverzitu vč. chráněných území) bude prováděno příslušné posouzení.

FLEXIBILNÍ SYSTÉM

Evropská komise postupně připravuje seznamy aktivit a technologií pomocí tzv. delegovaných aktů. První akt, který již vstoupil začátkem roku v platnost, stanovil kritéria pro posuzování, zda aktivity nebo technologie přispívají k prvním dvěma cílům, tedy ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se změně klimatu. Akt stanovuje, za jakých podmínek je činnost nebo technologie, kterých je zatím 170, považována za udržitelnou. Prozatím není řešeno zemědělství, protože ještě nebyla dojednána podoba reformy společné zemědělské politiky.

Taxonomie bude i nadále aktualizována a doplňována podle potřeb, technologického pokroku a aktuálních poznatků.

V souvislosti ze zaváděním taxonomie EU je finalizována také směrnice o podávání zpráv o udržitelnosti podniků. Tato směrnice zavede standardy pro informace týkající se udržitelnosti, které budou muset uvádět všechny velké firmy nad 250 zaměstnanců a všechny veřejně obchodované společnosti (kromě mikropodniků) budou povinně poskytovat informace o udržitelnosti svého byznysu.

ZATÍM PŘEVAŽUJÍ OTÁZKY

Co vlastně taxonomie bude znamenat a jak se propíše do praktické ochrany přírody, není nyní jednoduché říct. Ale rozhodně by bylo chybou se proto na tento nový nástroj nesoustředit. Naopak je potřeba ho vzít do ruky a zkusit, co s ním lze vytvořit. Ano, začnou vznikat metodiky, které pro mnohé z nás budou limitující, protože výklad by si rád každý ponechal podle svého. Ale hřiště naší přírody se stále zmenšuje, a proto je potřeba mít co nejjasnější pravidla a přistupovat k nim s určitou pokorou. Jen tak bude možné hrát dál.

Na druhou stranu bychom neměli k taxonomii EU hledět jako k všespásnému nástroji. Neodráží zdaleka veškeré požadavky na environmentální posuzování hospodářských činností (SEA/EIA, naturové hodnocení, biologické hodnocení ad.) a ani to není jejím cílem. Na druhou stranu současně environmentální posuzování neposkytuje veškerá data pro taxonomii EU, a proto je otázkou, zda bude potřeba jeho procesy modifikovat a nakolik se budou s taxonomií sbližovat.

Uvidíme, jak rychle si dokážeme na tento nový nástroj zvyknout. V každém případě, bude jeho účinnost a využitelnost určena pouze naší schopností správně nastavit pravidla a procesy a ty následně dodržovat.

